

Ese de dóve ori in septemana :
Joi-a si Dominec'a.

Pretiulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
" patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
" diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contieniu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a 6 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl., éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiulu publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALA.

Nr. 1544. scol.
367.

Tutoruru p. t. inspectori, directori si invetiatori.

Istructiune pentru umblarea prunciloru la scóla.

Avendu in vedere §. 18. din „Organisarea provisoria a invetiamentului nationalu confessionalulu in Metropoli'a Romaniloru ort.”, care §., in consonantia cu legea de invetiamentu a tierii, indetoresce pre toti parintii (tutorii, maestrii, stepanii) a-si trimite fiii (pupillii, invetiaceii, servitorii) la scóla, si a nume pre cei in versta de 6 pana la 12 ani a-i trimite in scóla de tóte dilele, éra pre cei de la 12 pana la 15 ani a-i trimite in scóla de repetitiune;

avendu in vedere cá parintii, maestrii si stepanii, nu-si implinescu cu destula acuratétia acestu oblegamentu alu loru, de a trimite la scóla pre fiii, pupillii, pre invetiaceii si servitorii loru,

Consistoriulu afla de lipsa se emita acésta instructiune nóua pentru essecuterea oblegamentulu amintitu, si a nume:

1. Fie-care invetiatoriu, isi va face pentru scóla sa o consemnare de frecuentatiune, in carea se serie numele tutoruru prunciloru de la 6—12 ani, indetorati a cercetá scóla in tóte dilele. In acésta consemnare va insemná in fie-care di cumca: care pruncu indetoratu, nu a fostu la scóla?

Asemene consemnare va face despre tinerii de la 12—15 ani, cari sunt indetorati a merge in scóla de repetitiune, duminec'a si in serbatori.

La acestia inca va insemná, candu n'a fostu cutarele la scóla?

In comun'a unde scóla are mai multe clase separate, cu doi séu mai multi invetiatori, fie-care invetiatoriu face consemnare pentru clas'a in fiecare functiuneza.

Apoi la capetulu septemanei, si a nume sambet'a dupa médiadi, fie-care invetiatoriu face raportu catra directorulu localu alu scólei, aretandu in scrisu, din consemnarea sa, numele acelor prunci cari n'au umblatu la scóla in acea septemana, si numele parintiloru acestoru prunci, insemnandu si dilele in cari acei prunci deobligati au absentatu de la scóla;

2. Directorulu localu alu scólei, primindu raportulu invetiatoriu, in contielegere cu comitetulu parochialu va mustrá seriosu pre parintii cari nu si-au trimisu pruncii la scóla, ca se-i trimita, si déca acésta mustrare nu va avé resultatu favoritoriu, atunci directorulu va starui la comitetulu parochiale ca se se pedepsésca parintii cari nu-si trimitu pruncii la scóla. Déca comitetulu parochialu nu si-ar implini acésta detorintia, séu nu s'ar intruni, numai atunci directorulu fora intardiare va provocá pe antisti'a comunei ca se pedepsésca pre parintii cari nu-si dau pruncii la scóla, si a nume anteia óra cu 50 cr, a dóna óra cu 1 fl, a treia óra cu 2 fl, a patr'a óra cu 4 fl.

Spre scire directoriloru locali insemnámú aci, cá antistiele comunali sunt detórie se li dee mana de ajutoriu, pentru cá asia demanda instructiunea ce ministeriulu a emis'o catra comune la 10 Iuniu 1869. §. 2.

3. La capetulu fie-carei luni, invetiatoriu va face raportu inspectorulu cercualu, subscrisu si de directorulu localu, aretandu sum'a prunciloru oblegati la scóla, apoi cáti au umblatu regulatu? cáti neregulatu? cáti n'au umblatu nici de cátu? *reccerca'ta directorulu pre comitetu séu pre antisti'a comunala pentru pedepsirea parintiloru cari nu-si dau pruncii la scóla? Ce a fiantu comitetulu? ce antisti'a?* Cari sunt sumele intrate din pedepse? Cáte dile au fostu de scóla si câte de recreatiune?

Inspectorulu cercualu primindu rapórtelu lunarie de la invetiatori, déca va vedé cumca cutare antistia comunala n'a implinitu recercarea directorulu localu pentru pedepsirea parintiloru cari nu-si dau pruncii la scóla, — atunci insusi elu, adéca inspectorulu cercualu, va recercá numai decátu pre judele administrativu cercualu ca se traga la respundere pre antisti'a comunala negligente si s'o indetoreze a pedepsi pre parintii cari nu si-au trimisu pruncii la scóla.

4. Inspectorulu cercualu de scóle, la dóve septemani dupa ce a recercatu pre judele cercuale conformu puntulu 3.) va asterne consistoriulu unu raportu de frecuentatiune despre tóte scólele din cerculu seu, insemnandu déca judele cercualu, la recercarea inspectorésca: a ordinatu séu nu, pedepsirea antistieloru comunali negligenti si respective a parintiloru cari nu-si dau pruncii la scóla. Aradu, 2. novembre v. 1872.

Procopiu Ivacicoviciu, m. p.
Episcopulu Aradului.

Nr. 1579. scol.
378.

Istructiune pentru directorii localii ai scóleloru in districtulu consistoriulu din Aradu.

Consistoriulu, la propunerea inspectorulu cercualu de scóle, denumesce pentru fie-care scóla unu directoru localu, dintre barbati recunoscuti de zelosi intru innaintarea invetiamentulu, si cu védia si influentia in comuna.

Directorulu denumitu, capeta decretu consistorialu, se-lu aiba casualminte spre intrebuintiare oficiala.

Chiamarea directorulu localu este:

1. A primu di invetiatoriu in fiecare septemana consemnarea prunciloru cari n'au cercetatu scóla, si a purcede intr'asta privintia conformu puntelor 2. si 3. din instructiunea consistoriala de la 2. novembre v. a. c. nr. 1544/367 sc.

Pentru mustrarea si pedepsirea parintiloru cari nu-si dau pruncii la scóla, va starui mai anteiú la comitetulu parochiale, si numai déca comitetulu ar intardiá, directorulu va provocá fora amenare antisti'a comunala, intru intielesulu citatei instructiuni.

Directorulu, pasindu in acésta cauza, va avé desclinita bagare de séma la aceea, se nu apara casi cum invetiatoriu ar fi acuatoriu alu parintiloru cari nu-si trimitu pruncii la scóla, cáci multe respecte de ale invetiamentulu pretindu ca se nu se turbure relatiunile amicabili dintre invetiatori si parintii prunciloru. Este dar de lipsa ca dupa ce a primitu consemnarea de la invetiatoriu, directorulu insusi se ingrigésca a pune la cale tóte celea de lipsa pentru umblarea prunciloru la scóla.

2. La epitropi'a parochiala, la comitetu si la sinodu, directorulu va starui ca se se incasseze si se se solvésca regulatu salariulu invetiatorescu si dupa putintia se se imbunésca.

3. Va ingrigi directorulu ca scóla se aiba inzestrarea receruta cu scaune, table, carti, mape, globu, machina de computu, figuri din istori'a naturala si cele lalte. — Va grigi ca edificiuulu scólei si desclinitu localitatea de invetiamentu se fie in stare corespondietórie legiloru, si in casuri mai insemnate va cere informatiune de la inspectorulu cercualu.

4. Ca organu scolasticu, directorulu este subordinatu inspectorulu cercuale de scóle, si are se ingrigésca de essecuterea puntuala a afaceriloru ce i le incredintieza inspectorulu, si se dee inspectorulu informatiuni conscientióse candu va poffi.

5. In cause mai menunte, ce s'ar escá intre invetiatoriu si comitetu, séu intre invetiatoriu si singuratecii locnitori, directorulu va nisui spre impacatiune, avendu pururia in vedere missiunea lui de a fi unu radiemú alu invetiatoriu, intru interesulu inve-

tiammentului; éra in cause mai grele va incunoscintá pre inspectoru.

6. Directorulu va ingrigi ca invetiatoriulu se tiena órele de invetiatura, se propuna obiectele prescise, si se nu alunece la fapte cari ar fi spre daun'a demnitátei, vediei si increderii, cari trebuie se le aiba invetiatoriulu naintea locuitoriloru.

7. Preste totu, directorulu, in suer'a sa, va întreprinde si va face tóte câte le va aflá cu cale pentru naintarea invetiamentului, pentru binele scólei si alu invetiatoriului.

8. Directorii, cari vor implini cu punctualitate chiamarea loru si vor dovedí rezultate bune, la capetulu anului si la propunerea inspectorului vor avé dreptulu ca consistoriulu se li faca amintire onorabila in diariulu oficiale alu eparchiei.

Aradu, 2. novembre v. 1872.

Procopiu Ivacicoviciu m. p.
Episcopulu Aradului.

PARTE NEOFICIALE.

Mai nainte se aplicau si talinte rari, deosebite, la carier'a preotiesca, care e caus'a cá nu se aplica astadi, si ce e de facutu ca se se aplice? pentru ca se ésa câte unu Ioanu Gura de aur?

Scopulu ce urmarimu este indemnarea Romaniloru la progresu, la naintare. Pentru acestu scopu, care credu cá-lu au in vedere toti barbati nostri — avemu lipsa de insufletire, adeca de barbati, cari se inspire acést'a Romaniloru.

Insufletirea este nutrementulu celu mai puternicu, ea da putere si constantia, ea indémna pe omu a staruí la realizarea celoru dorite.

Ómenii cei mai simpli, déca au barbati insufletitori, nu se retragu, nu cadu, ci propasiescu. Istori'a ne incredintiedia despre acestea prin insufletirea Crestiniloru facuta de S. Apostoli si urmatoru loru; despre statornicia si lupt'a crestiniloru pe timpii góneloru si despre luptele, cari le infruntamu chiar si noi Romanii in timpurile latirei calvinismului. Despre biseric'a nóstra romana gr. or. aflamu din Istoria, cá atunci candu au avutu barbati cu talinte deosebite, desí a fostu indreptate asupra ei fortunele cele mai grele, ei o a insufletitu si au scapat'o de cadere.

Inca de pre timpul Regelui Bela 1234., Pap'a Grigoriu alu IX. 'lu provocá pe acést'a se cerce tóte silniciile si se impuna Romaniloru religi'a papista.¹⁾ Pre la a. 1370. si încerca a introduce acea religiune in Moldova. Pre la a. 1580. sub Principii Transilvaniei (1526—1690) mai alesu sub Racoti si Apafi se scie, cá siliau pe romani se primésca calvinismulu. Cu tóte aceste lupte romanii au datu peptu, n'au perdutu curagiulu, n'au cadutu, fiindu cá au avutu barbati insufletitori. Astfelu au trecutu romanii preste tóte incercarile rapitórie. Au suferitu lovirile cele mai crancene, si numai atunci au cadutu, candu n'au avutu barbati insufletitori, ca sub unu Mitropolitu Stefanu ²⁾ candu amu perdutu nobilimea, si ca sub Mitropolitii Teofilu si Atanasiu (1693—1770) cari au lasatu ruptura intre romani in cátu pagub'a nationale atât'a fu de mare — dupa parerea mea — de nu o póte socotí nici unu matematicu, fiindca e unu isvoru de ura si de discordia intre frate si frate, si medilocu d'a ne nimicí dujmanii.

Progresu inca s'a facutu si inca atunci, candu romaniloru li lipsiau medilócele trebuincióse; atunci candu se aflau in intunerecu, fora lumina; atunci biseric'a romaniloru a capetatu cáti-va barbati cu talinte deosebite; aestia desí pré rari, totusi ei pucini au facutu lucruri uriasie.

Vorbindu despre necesitatea d'a ne ingrigi de barbati cu talinte deosebite. spre a se aplicá la carier'a preotiesca, voimu a o documentá prin atari persóne, apoi a aretá causele pentru ce nu se aplica si astadi atari barbati la carier'a preotiesca si medilócele cu cari se-i atragemu a se aplicá.

Necesitate, ca se se aplice barbati cu talinte deosebite la preotia, este, fiinduca preotii sunt in mediloculu poporului romanu si in atingere mai d'aprópe cu lipsele lui. Crestinii romani au fostu si sunt inca in bratiel preotiloru si ei trebuie se fie talentati ca se-i desvólte. Deci, celu ce s'a hotaritu a lucrá ceva pentru romani, adeca se fie mai multu de ajutoriu si se se jertfésca pentru ei, pre acést'a cariera póte se satisfaca dorintiei sale.

Vom cercá a citá câteva esemple spre a documentá acést'a afirmatiune.

Fiii Principiloru si ai Boeriloru Romaniei si Moldaviei, mai alesu in seculii alu 16. si alu 17. dupa cum scrie Scribanu la pag. 93. „imbratisiau carier'a preotiesca si se hotarise pare fie-care Mitropolitu si episcopu, se infiintieze acolo, unde nu erau, spitaluri, scoli si case pentru seraci; se faca pentru acestea monastiri, ca monastirea Golea pentru cei lipsiti de minte, ca Monastirea S. Trei Ierarchi pentru scoli, ca Galat'a pentru seraci si alte. Pre la monastiri se scriau multime de manuscripte. Astfelu nu e de miratu, cá in véculu alu 16. s'au tiparitu carti romanesce.“ Atari talinte se aplicau ca Apostoli ai bisericii romaniloru si lucrau pentru inaintarea ei. Institutele ce avemu: Monastirile pentru ocrotirea betraniloru, pentru locasiurile scriitoriloru si adapostirile caletoriloru sunt ale acestei insufletiri.³⁾

Mai respicatu le dovedesce aceste Ateneulu romanu din a. 1861. la pag. 33. prin urmatóriele: „Acestia (preotii) sunt, cari ni-au desvoltatu si ni-au inaintatu nu numai literatur'a religionara morala, singur'a avere sufletésca ce o avemu; dar au datu inceputu literaturii nóstre nationale, chiar si celei politice.“

Astfelu de barbati in biseric'a romana, cari au lucitu si stralucescu prin asemene fapte, nu sunt numerosi, dara fiindu deosebiti, merita se-i pomenimu cátu de desu si ar meritá chiar cetirea biografiloru lor, ca se-i imitamú.

Dreptu acést'a si citámu pe Metropolitii Michailu si Eremia de pre la a. 1288. cari au luptatu si au respinsu papismulu. Asemenea Simonu sub Radu Negru 1290. Teoctistu la a. 1454. care a intemeiatu la Secula scól'a teologica si se consultá cu Stefanu celu mare; Ioanitiu la a. 1479; Ghenadiu la a. 1559. a facutu dóe Monastiri. Coresi la a. 1557 unu infocatu Diaconu in Brasiovu, a tradusu Psaltirea, cea d'antáia carte romanesca. Elu dice in pre cuventare: „déca amu vediutu cá mai tóte limbele au cuventulu lui Ddieu in limb'a lor, numai noi romanii nu avemu...“⁴⁾ Georgiu Movila la a 1584. a opritu trimisii Papei Grigoriu XIII spre a latí Calindariulu seu in Romania. Eutimiu (1599) de pe timpul lui Mihaiu eroulu, care a contribuitu la insufletirile cele mari. Dela 1599—1633 au fostu 17 Mitropoliti fara se se scie ceva despre ei. Petru Movila la a 1633. a aperatu biseric'a romana de scrierile si propoveduirea eretica a Patriarcului Lucaris; a scrisu si a propoveduitu adeverulu in cátu e in mare renume la biseric'a Rusiei si a Constantinopolei. Cartea lui din acele vremi, noi o predámu adi cu multa placere, fiindca e o lucrare romana din timpurile impilarii. Mitropolitii Stefanu Simonu 1648 a suferitu in Ardél, a luptatu, a tradusu Testamentulu. Daniilu in Ardél la a. 1652. Ghedeonu Mitropolitulu Romaniei a indemnatu pe Voda

¹⁾ Vedi Istori'a de Fil. Scribanu pag. 54.

²⁾ Ace'a-si Istoria pag. 61. si 68.

³⁾ Vedi la Hronologi'a Mitropolitiloru in Istori'a Dlui F. Scribanu pag. 164.

⁴⁾ Vedi Revist'a romana din a 1862.

G. Stefanu se face daruri bisericii romane din Brasiovu. Theofilu Mitrop. Transilvanu la 1637 a tiparitu Pravil'a, Varlaam alu Moldovei la 1933. Dositheiu Mitr. Moldaviei 1673. au publicatu carti numerose. Éta ce dice despre acést'a Cronicele vechi-ale lui Niculcea: „Acestu Mitropolitu érá de nému mazilu, pré invetiatu, sciá multe limbi: latinesce, elinesce si slovenesce in câtu nu se aflá omu, ca elu. Pomp'a bisericii (védi'a) o aretá de se mirau Craii.“⁵⁾

Mitropolitulu Sav'a Brancovénulu sub Principele Apafi in Transilvania 1680. a aperatu biseric'a ca unu uriasiu, a luptatu, a alergatu la Rusi'a, a staruitu necontenitu pana s'a sevarsitu ca unu martiru. Macariu Mitr. Romaniei 1775. Adamoviciu in Transilvani'a 1786. Jacobu Stamati Mitrop. Moldaviei, inse din Transilvani'a 1792. Gavriilu Banulescu 1808. romanu din Transilvania fostu profesore la Naseudu, cronic'a ilu descrie de barbatu deosebitu. Dionisiu Lupulu care a publicatu mai multe carti la 1819. Veniaminu Costache la 1812. care e caracterisatu de mecenatulu scoliloru si traducetorulu celu neobositu. Grigoriu la 1813. care a tradusu si a publicatu cu concursulu Staretiului seu 20 de opere⁶⁾; Lazaru care a nascutu scól'a Romanismului. Mitropolitulu Andrei Siagun'a, neobositii episcopi Scribanescii, Melchisedecu si Josafatu Snagovénulu ni sunt cunoscuti. Despre atari barbati se va sci, cá au fostu preoti, si se vor cetí faptele lor. Din biseric'a romana gr. catolica inca sunt cunoscuti barbati talentati, ca P. Maioru, Clainu etc. dupa scrierile lor.

Am citatu nume pentru ca se aretámu ce s'a pututu face pe carier'a protiéscá déca s'au aplicatu talinte deosebite.

Intrebarea de frunte ni-a fostu, cá pentru ce nu se aplica adi la preotia tineri cu talinte deosebite? Raspunsulu e scurtu, pentru cá n'au aplecare. Aplecare n'au, fiindcá n'au fostu educati si instruati cu stima catra acést'a cariera, nici s'au atinsu de ceva atragatoriu, pentru cá nimicu nu cetescu din ale scripturei, ci din contra audu unu dispretiu despre acestea. In Gimnasiale Athenei se traducu si autori bisericesci din limb'a elena in cea noua. Noi nimica nu potemu invetiá din acei autori Ioanu Gura de aur, Vasiliu, Grigoriu etc. si de acést'a Materisantii nostri si Bacalauriatii Romaniei n'au nimica atragatoriu pentru preotia.

Afara de acést'a mi se pare, cá multi din crescatorii si dintre tinerii cari studiéza, n'au in vedere scopulu studiarii. Eu credu, cá studiulu este, pentru ca se castige mai multa putere de lumina, nu ca se lumineze acést'a numai lui pentru interese egoistice, fiindcá atunci ar fi intunerecu, ci pentru ca se póta luminá si pre altii; pentru ca mai multu se ajute societatii omenesci respective romanesci. Avendu acestu scopu, trebuie se caute terenulu celu mai intinsu spre a lucrá in viét'a lui, si acést'a trebuie se fie acel'a unde ar avé chiamarea se propage: adeverulu, amórea, dreptatea si mil'a, principiele umanitatii, si acestu terenu e alu preotiei. Contrastele dela acele principie sunt Butucii in cari se stringu crestinii de slobodu uipete dureróse. Preotimea e chiamata a lé aliná acestea si a conduce pe crestini la fericire. Pentru acestu scopu trebuescu talinte si inca deosebite. Barbati din timpurile mai vechi au intielesu acestu scopu alu jertfirii pentru ridicarea aprópelui si a celoru mai aprópe a Romaniloru, din cei de adi — póte cá —

au de scopu materialismulu, imbogatirea propria, fiindcá spiritualismulu e o seracia. Cei ce vor cercá acestu adeveru, se vor convinge.

A dóu'a cauza, cá nu se aplica teneri talentati la preotia este, cá mai toti invetiati si avutii nostri. multi putini cáti-avemu, nu vorbescu cu recomandare despre preotia, cá institutele straine propaga citandu adese batjocuri asupr'a preotiloru gr. or. si religiunei lor, éra Institutele nóstre recomanda secundasiloru acést'a cariera, si la teologia se primescu. Candu vine câte unu tineru talentatu impinsu de lipse la acést'a cariera, ceialti ilu invidia, ilu dennuncia si audi, cá sunt alungati séu cá s'au preferit altii la stipendie si astfelu se retragu. — Altfeliu se prepara aplecarea acést'a la sasii luterani. Profesorii recomanda celoru mai talentati tineri carier'a preotiesca, pentru cá pre acést'a cariera potu ei se satisfaca talintelor lor prin predici si scrieri. Alta cauza pentru neaplecarea este si genarea de cele bisericesci. Nu se mai lasa copiii de mici a cantá, a cetí in biserici, ba nici a mai memorisá din cele bisericesci, pentru cá — auditi — se nu devina sub o supunere naturalisata a bisericii. De acést'a mirenni tineri inteliginti tienu cu scadere a ceti si a cantá in biserici. Erau dintre barbati nostri vr'o doi trei in Sibiiu si la congresulu bisericescu s'a vediatu unii Deputati banatieni ridicandu védi'a bisericii si pretiundu religi'a data de parintii lor, prin cetire si cantare, éra cu acést'a au datu unu esemplu mare poporului, care adese dice: „Invetiatii n'au religi'a nóstra.“

Astfelu se numescu medilócele bisericii, medilócele intunerecului, si mirare, cá si intre fiii preotiloru cari au ajunsu in posturi despretiuescu ocupatiunile parintiloru lor.

Éta cauzele publice, pentru neaplecarea!

Fetia ou astfolia de tractare in societatile nóstre ce e de facutu ca se se aplice teneri talentati?

Toti cáti suntemu in cleru si toti, cari nu facu parte din cleru, dara dorescu, ca natiunea romana se fie luminata, se aiba scóle, se se imbogatiésca si se inflorésca poporulu nostru, au se indemne pe parintii avuti, cari au fii talentati si pe acestia, se se aplice la acést'a cariera, ca se urmeze unui Lazaru si celoru lalti cari i-amu pomenitu, pentru ca se remana nemuritori la natiunea romana. Si pp. Protopopi se indemne atari teneri din poporu. Asemenea barbati Institutelor nóstre. In urma din fondurile Episcopiloru nóstre se se propuna a se face stipendie de 5—600 fl. v. a., ca se póta studiá cu placere studiele acestei specialitati. Astfelu vom capetá barbati talentati, si poporulu nostru se va mandri cu ei respective cu faptele lor.

In fine trebuie se me esprimu lamuritu, cá n'amu intielesu eu cele dise, cumca in clerulu nostru n'amu avé talente, ci cá n'avemu barbati de initiative, scriitori. Eu abia cunosc la noi pre Essa Andreiu, pe Archimandritulu Popea, trei scriitori Eppi in Romania, doi pedagogi la noi, trei scriitori caticheti in Romania, doi in Banatu, si doi, in Bucovina. In timpulu scrieriloru la unu poporu de diece milioane se aiba numai atáti preoti talentati? E seracia; asia e, cá n'avemu tradusi scriitorii bisericesci, n'avemu o lectura bisericesca afara de S. scriptura; n'avemu, cá teologii nostri studiéza jur'a si alte ca se devina avuti. Ce avemu dela barbati nostri din posturile cardinali, dela Ddni Protopopi? Deci dara avemu lipsa a indemná tineri cu talente cum a indemnatu Marele Vasiliu pe Ioanu Gura de aur. —

Bart. Baiulescu.

⁵⁾ Vedi Letopisitiile Moldaviei Tomulu II. pagiu'a 257.

⁶⁾ Vedile in foi'a Transilvaniei Nr. 7. a. c.

Visma in 7. noemvre 1872. v.

(*Daruri pentru scôla*). Locuitorii comunei Visma, cari abia numera 600 suflete, ômeni seracuti, dar destulu de bravi si onesti, condusi de zelosulu loru domnu preotu Procopiu Lelescu, si propusera in a. 1870. a edificá scôl'a confesiunala, corespondietoria legii; spre care scopu apoi si preliminara in bugetulu comunalu pe anii urmatori — 900 fl. v. a. Inse in anii 1871. si 1872. — precum mai pretotindenea, asia si in partile acestea — a fostu recolt'a de bucate atâtu de slaba, in câtu bietii ômeni n'aveau nici cu ce-si potoli fômea din destulu. Dar bunulu Ddieu a fostu preingrijitu pentru bravii Vismeni, candu aduse in mijloculu loru pre marimosulu domnu Milivoiu de Ciacicovicu, posesoru de pamentu, care desi e de nationalitate si religiune straina, totusi, pentru-câ are simtiri nobile, — veni acestoru ômeni, materialmente atâtu de lipsiti, intru ajutoriu. Li dete lemne din padure cu unu pretiu fôrte scadiutu — in acceptare; dupa aceea li imprumutâ bani in suma de 700 fl. v. a. asia dicendu mai fara interesu. Aceste binefaceri vine apoi susnumitul spectaculu dnu a le încoroná cu aceea, câ binevoi a doná un'a sum'a de 40 fl. v. a. pe sém'a fondului scolaru.

Aceste nobile si maritimose fapte ale Spectabilelui Domnu Milivoiu de Ciacicovicu, cu permisiunea multu st. redactiuni, aducendu-le Vismenii prin subscrisulu onorab. publicu cetitoriu la cunoscintia, — 'si tienu de sacra detorintia, a aduce Spectb. Sale si in publicu cea mai adenca si cordiala a loru multiemita, rugandu ca Ddieu se-i tiena sanetatea, se-i lungesca firulu vietii si se-i sporésca averea, ca se póta mai de multe ori ajutorá pre cei lipsiti.

Nu de putiena insemnetate si interesu publicu este si fapt'a sevarsita prin reverendis. domnu protopresviteru alu Lipovei Joane Tieranu, care — premergendu cu esemplu — dete îndemnu si altoru on. domni ôspeti, adunati la un'a petrecere in cas'a dlui preotu Procopiu Lelescu in Visma cu ocaziunea cununarii fcei sale in 5. noemvre a. c.

Reverendisimulu domnu protopresviteru binevoi la acésta ocaziune a doná éra pe sém'a fondului scolaru din Visma un'a suma de 2 fl. 32 cr. v. a. si unu galbenu; éra la îndemnul prea on. Dsale, redicandu in decursulu petrecerei dlu invetiatoriu Dariu Puticiu din Lipova unu scurtu — dar bine nimeritu — toastâ, rosultâ din ofertele on. domni ôspeti — un'a suma de 13 fl. 61. cr. v. a.; totu pe sém'a fondului scolaru.

Aceste maritimose bine-faceri — simtindu-se Vismenii îndetorati a le pune in vederea onorab. publicu — aducu reverendisimulu domnu protopresviteru si onoratorilor domni ôspeti, cari la acea ocaziune au bine-voitu a oferá pe sém'a fondului scolaru — cea mai cordiala a loru multiemita; din anima dorindu, ca Ddieu se-ii traésca la multi ani in pace si sanetosu, spre mangaerea si ajutorarea celor lipsiti.

Astu-feliu scôl'a confesiunala gr. or. rom. din comun'a Visma, care se fini si in 24. septemvre a. c. se santi, — se bucura si de un'a fundatiune de 55 fl. 93 cr. v. a. si unu galbenu.

Dômné dà îndemnu tuturoru celor daruiti dela tine cu averi, ca imitandu aceste fapte demne de tóta laud'a ale acestoru dni, — se vina cu ajutoriu, celor'a ce ducu lipse!

Joachim Boneca m. p.
invetiatoriu.

VARIETATI.

= *Contributiune de bursa* introduce Prussi'a la sine. Acést'a a datu ansa unoru economi din Austri'a se pretinda in publicu a se introduce acésta contributiune si in Austri'a. Daca economulu pentru fie-care pipa de tabacu platesce statului, carele tiene monopolulu de tabacu, pentru fiecare pocaru de rechiu si graantiu de sare supôrta sarcin'a regalei, pentru fie-care bucatura de pane supôrta contributiunea de 32% de la pamentu, va se dica: sermanulu omu nu póte trai nici macar o di, se nu-lú tacezeze statulu; de ce dara statulu se nu tacezeze si pre cei bogati adeca pre bancari pre bursari? La burs'a de Viena, intr'o singura di, candu negociulu e numai cam slabu, se intorcu efecte in pretiu de 1400 de milióne. Si acestea tôte trecu dintr'o mana intr'al'ta netacsate, pre candu crucerii tieranului se tacséza. Prussi'a, prin introducerea contributiunei de bursa vre se usioreze sarcinele tieraniloru sei. Ai nostri inca dorescu usiorare, cam de multu dar pana acum — indaru.

= *Statistic'a mortalitatéi*. De comunu se socotesce câ pamentulu are 1300 milióne de locuitori. Sunt inse statistici cari recunoscú numai 1278 de milióne. Daca adoptámú acestu numeru din urma, atunci specificatiunea este acést'a:

360 de milióne sunt de soiulu	caucazicu,
552 " " " " "	mongolicu,
190 " " " " "	ethiopicu,
176 " " " " "	indo-americanu.

Limbi sunt 3642, éra religiuni 1000.

In fie-care anu moru 33.333,533 de persóne, va se dica pre o di se vine 91,554, — pe o óra 3789, pre unu minutu 62, — pre unu secundu 1; intr'unu secundu ni bate inim'a odata, asiadara la fie-care batere de inima (pulsu) móre unu omu.

Cam de comunu, vietí'a unui omu tiene 33 de ani.

A pat'a parte din poporatiunea intréga móre pana la verst'a de 7 ani, — diumetate móre pana la verst'a de 17 ani. — Dintre 100,000 numai unulu ajunge verst'a de 100 de ani. — Dintre 500 ajunge unulu verst'a de 90 de ani; dintre 100 unulu verst'a de 60 de ani.

A opt'a parte din poporatiunea barbatésca e ostasime.

Intre 191 ajunsi la verst'a de 70 ani, sunt 43 preoti, oratori séu invetiatori, cu unu cuventu de aceia cari de dupa profesiunea loru vorbescu cu tonu înaltu; 30 sunt plugari, 33 mestri, 32 ostasi, 29 advocati séu geometri si 24 medici.

● = *Scôla si polití'a*. Estragemu din „Schw. Schulzeit.“ urmatoriele: Petrupolea (capital'a Russiei) cheltuesce pentru scóle 1% din spelele statului, Vien'a (capital'a Austriei) 9%, éra Berolinulu (capital'a Prussiei) 31%. Asia si pentru institutele filantropice: Berolinulu dà 22%, Vien'a 15%, éra Petrupolea 9%. — Pentru politia (gendarmi, panduri) Petrupolea cheltuesce 51%, Vien'a 21%, éra Berolinulu 17%. — Petrupolea dara, câte pentru 210 locuitori cauta se tiena 1 panduru, Vien'a tiene 1 pentru 416, éra Berolinulu 1 pentru 495 de locuitori. — Va se dica, cu câtu cheltuesce cineva mai putienu pentru scôla, cu atât'a caut'a se cheltuesca mai multu pentru panduri. De cheltuiéla nu póte scápá nici unu statu, si întrebarea e numai aceea câ: vre elu óre se cheltuiésca pentru scôla, candu scôl'a se multiemesce cu mai putienu? séu vre se cheltuiésca pentru panduri, temnitie si tribunale, cari consuma multu? Invetiatur'a e: Se zidimú scoli, scoli bune, si atunci nu vom avé lipsa de atâte temnitie!

1-3

Concursu.

Dupa ce Dimitriu Theodoreanu invetiatoriu din comun'a Faz.-Varsiandu, Cottulu Aaradului, inspectoratulu Simandului, au resignatu de statiunea sa invetiatorésca, — pentru ocuparea acestei statiuni se deschide concursu.

Emolumintele sunt: 1.) 126 fl. v. a. in bani numerari. 2.) 24 poianu de grâu, 3.) 16 poianu de papuciuin; — 4.) 12 orgii de lemne din cari este a se încaldí si scôl'a; — 5.) diumetate sessiune de pamentu aratoriu, cortelu si gradina.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati pana in 25. Noemvre. c. v. a. c. a-si trimite recursurile in întielesulu statutulu organicu bine întocmite, candu se va tienie si alegerea, producendu carte de botezu câ sunt de religi'a gr. or. testimoniu despre absolvarea aloru 4. Clase gimnasiale ori 3 reale, afara de aceea cu testimoniu de cualificatiune si preparandia, atestatu despre purtarea morala si politica de pana acum'a; — adresate si trimise la subscrisulu comitetu parochialu in Faz.-Varsiandu. — In fine se cere de la recurrenti ca pana in dío'a alegerii se se presente in Sant'a biserica in un'a din duminecile séu serbatorile ce va cadé sub acestu timpu pentru de a-si dovedi sciintí'a in tipicu 'si in cantarile bisericesci. — In Faz.-Varsiandu, 5. Noem. 1872.

Comitetulu parochialu. In contielegere cu mine:
Constantinu Popovicu m. p.
Inspectoru cerc: de scóle.

Concursu.

1-3

Se deschide pentru statiunea invetiatorésca din Cinteiu, prtptulu Chisineului, inspectoratulu Simandului.

Salariulu e: 126 fl. v. a. Pentru curatitulu si încalditulu scólei 6 fl. 12 cubule de grâu, 6 cubule de malaiu, 12 orgii de lemne, 30 centenarie de fênu, cortelu si gradina de legumi

Doritorii de a ocupá acestu postu, sunt avisati, recursurile loru bine instruate, pana in 25. noemvre. a. c. stil. vehciu a le substerne comitetulu parochialu, (câ in 26. ale aceleia-si lni se va tienie alegerea.) producendu testimoniu despre absolvirea preparandiei, despre portare buna politica si morala si de calificatiune. — Cinteiu, 11. noemvre 1872.

Comitetulu parochialu. In contielegere cu mine:
Constantinu Popovicu m. p.
Inspectoru scol.

R E S P U N S U R I.

La Temistóv'a. Redactiunea trebe se cunósca numele scrietoriului si atunci candu nu se tiparesce acestu nume. Asia pretinde legea de presa, si precautiunea redactorului de a nu fi sedusu de scrietori anonimi. Ce e anonimu, nepotendu întrebuintá, nimicimu indata. Astu-feliu s'a nimicitu si corespondintí'a aceea. Deci Ve rugámú de iertare. Pentru viitoriu, candu veti avé ceva cauza, binevoiti a subserie numele, si noi vom primí bucurosu.

„Num'a cu cimpoi.“ Nu gasimú cauza pentru desaprobare.